

Pagrindiniai klausimai:

- Kiek vidutiniškai mokinių mokosi Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose ir klasėse?
- Kokią ir kurioms mokykloms padarytų įtaką sprendimas mažinti vidutinį mokinių skaičių mokyklose ir klasėse?

Vidutinis mokinių skaičius Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose ir klasėse. Galimybės ir pavojai jį mažinti

Lietuvos visuomenė, pedagogų bendruomenė ir šalies politikai diskutuoja, kiek mokinių turėtų mokytis šalies mokyklose ir klasėse, kad mokiniams būtų užtikrinama derama ugdymo kokybė, o mokytojams – geros darbo sąlygos.

Politikai ir švietimo bendruomenės atstovai ne kartą siūlė mažinti mokyklų ir klasių dydį. Diskusijose dėl mokinių skaičiaus mokyklose ir klasėse yra teigiama, kad

labai didelėje mokykloje:

- ✓ mokiniai dažnai mokosi keliomis pamainomis;
- ✓ vienam mokiniui paprastai tenka mažiau mokymosi ploto, nei numato sanitarinės higieninės normos;
- ✓ sunkiau organizuoti papildomą mokinių ugdymą, mokyklos bendruomenės ir mokytojų veiklą;
- ✓ mokytojai ir mokiniai ne visada pažįsta vieni kitus;

labai mažoje mokykloje:

- ✓ mokiniui (ypač aukštesniųjų klasių) sunkiau užtikrinti jo poreikius atitinkančią mokomųjų dalykų ir programų kursų pasiūlą;
- ✓ mokytojui, ypač jei jis moko dalyko, kuriam ugdymo plane skiriamas mažesnis pamokų per savaitę skaičius, sunkiau gauti pagal pedagoginę normą reikiamą pamokų per savaitę skaičių;
- ✓ mokyklai ne visada užtenka valstybės skiriamų mokinio krepšelio lėšų, todėl savivaldybė – mokyklos steigėja, – siekdama užtikrinti ugdymo proceso kokybę, turi persikirstyti mokinio krepšelio lėšas mokykloms (iki 5 proc. visų savivaldybei skirtų mokinio krepšelio lėšų);
- ✓ kai mokiniui tenka kur kas daugiau mokymosi ploto, nei numato sanitarinės higieninės normos, arba kai vienam mokytojui vidutiniškai tenka mažiau mokinių, yra neracionaliai eikvojamos švietimui skiriamos lėšos.

Eurostato duomenimis, Lietuva priskiriama ES šalių grupei, kuriai būdingas mažesnis mokinių skaičius bendrojo lavinimo mokyklų klasėse.

Vidutinis mokinių skaičius pastaraisiais metais mažėja gimnazijose, vidurinėse ir pagrindinėse mokyklose, taigi kartu mažėja ir vidutinis mokinių skaičius klasėse.

Savivaldybėse atliekant nuolatinę mokyklų tinklo pertvarką labai sumažėjo mažakomplekčių kaimo pradinį mokyklų, tačiau išaugo mokyklų skyrių skaičius bei vidutinis mokinių, besimokančių pradinėse mokyklose ir klasėse, skaičius.

Jei būtų nuspręsta šalyje mažinti vidutinį mokinių skaičių bendrojo lavinimo mokyklose ir klasėse, šie pertvarkymai daugiausia turėtų įtakos didžiųjų miestų bei didesniųjų rajonų centrų gimnazijoms ir vidurinėms mokykloms. Todėl būtina iš anksto atlikti išsamią kiekvienos mokyklos galimybių mažinti klasėse besimokančių mokinių skaičių analizę, kuri padėtų išvengti neigiamų šio proceso pasekmių.

VIDUTINIS MOKINIŲ SKAIČIUS LIETUVOS BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOSE

Leidinyje lyginama padėtis Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose 2002–2003 m. m. ir 2005–2006 m. m., todėl svarbu žinoti, kiek tais mokslo metais Lietuvoje veikė įvairių tipų mokyklų.

Mokyklų skaičius (be privačių mokyklų)

	2002–2003 m. m.	2005–2006 m. m.
Gimnazijos	89	112
Vidurinės mokyklos	478	434
Pagrindinės mokyklos	639	598
Jaunimo mokyklos	25	23
Pradinės mokyklos	681	109
Mokyklos–darželiai	146	132

ŠMM Švietimo informacinių technologijų centro (toliau tekste – ITC) duomenimis, Lietuvoje 2005–2006 mokslo metais bendrojo lavinimo mokyklos turėjo 513 mokyklų skyrių.

2005–2006 mokslo metais didžiausios šalies mokyklos buvo:

1. Kauno suaugusiųjų mokymo centras (2398 mokiniai);
2. Vilniaus Gabijos gimnazija (1876 mokiniai);
3. Viešoji įstaiga Kauno „Ažuolo“ katalikiška vidurinė mokykla (1782 mokiniai).

Didžiausių šalies bendrojo lavinimo mokyklų sąrašas kinta nežymiai: jau ir anksčiau Vilniaus Gabijos gimnazija ir Kauno „Ažuolo“ vidurinė katalikiška mokykla buvo didžiausios Lietuvos mokyklos. Kauno suaugusiųjų mokymo centras pirmą kartą minimas didžiausių šalies mokyklų sąrašė, nes, tvarkant mokyklų tinklą, buvo sujungtos Kauno suaugusiųjų mokyklos.

Vidutinis mokinių skaičius mokyklose

	Mokinių skaičiaus aritmetinis vidurkis		Mokinių skaičiaus mediana ¹	
	2002–2003 m. m.	2005–2006 m. m.	2002–2003 m. m.	2005–2006 m. m.
Gimnazijos	856	753	833	755
Vidurinės mokyklos	672	636	619	565
Pagrindinės mokyklos	187	192	117	110
Jaunimo mokyklos	86	80	84	89
Pradinės mokyklos	49	208	18	207
Mokyklos–darželiai	82	84	75	87

Šaltinis: ITC Švietimo valdymo informacinė sistema (ŠVIS)

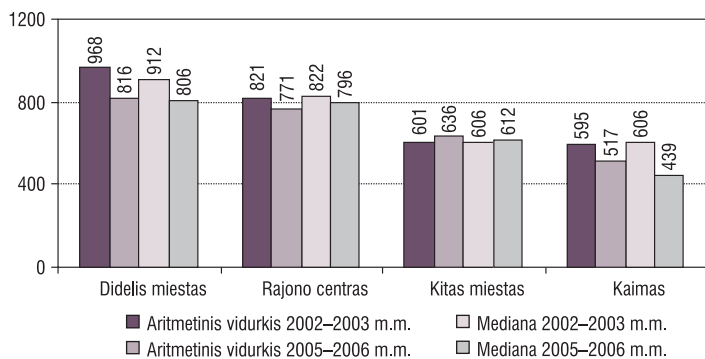
Gimnazijose, vidurinėse ir pagrindinėse mokyklose, paprastai surenkančiose didesnę mokinių skaičių, per trejus pastaruosius metus mokinių skaičius mažėjo. Tai galima sieti su sumažėjusiu gimstamumu bei didėjančia suaugusių Lietuvos piliečių bei jų vaikų emigracija. Kita vertus, didėja pradinės mokyklos ir mokyklos-darželiai. Ypač mokinių skaičius auga pradinėse mokyklose. Tai lemia nuoseklūs savivaldybių veiksmai tvarkant mokyklų tinklą, kai mažos (pirmiausia kaimo) pradinės mokyklos reorganizuojamos ir tampa didesniųjų mokyklų skyriais.

Vidutiniu mokinių skaičiumi skiriasi mokyklos, įsikūrusios skirtingų tipų gyvenvietėse. Per pastaruosius trejus metus mažėjo didžiųjų miestų ir kaimo gimnazijos, vidurinės ir pagrindinės mokyklos. Tam įtakos turėjo mažėjantis gimstamumas šalyje bei gyventojų emigracija. Rajonų centruose įsikūrusios gimnazijos, vidurinės ir pagrindinės mokyklos per pastaruosius trejus metus didėjo.

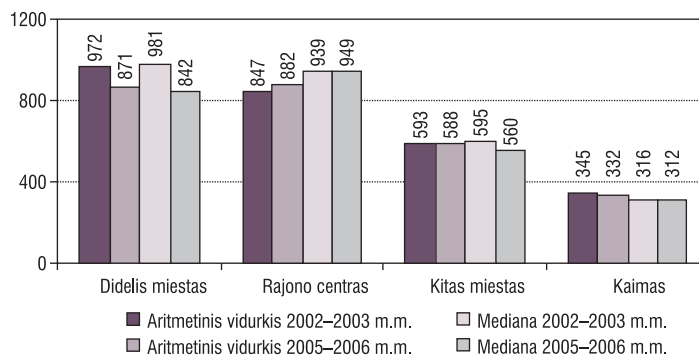
¹ Medianą vaizdžiai galima paaiškinti kaip statistinį dydį, nurodantį, ties kuria skaitine reikšme baigiasi 50 proc. visų gautų atsakymų. Mediana statistikoje taikoma, kai norima apibendrinti labai nevienodus dydžius, kurie sunkiau apibendrinami aritmetiniu vidurkiu. Taigi mokyklų dydžio mediana parodo tą ribą, nuo kurios lygiai pusė mokyklų turi mažesnę nei mediana, o kita pusė – didesnę nei mediana mokinių skaičių. Medianą paaiškina toks pavyzdys: tarkim, yra 5 mokyklos. Pirmoje mokosi 80 mokinių, antroje – 90 mokinių, trečioje – 110 mokinių, ketvirtoje – 120 mokinių, penktoje – 600 mokinių. Šių penkių mokyklų dydžio aritmetinis vidurkis būtų 200 mokinių, o mediana – 110 mokinių. Toks skirtumas sudaro keblumą planuojant mokyklų tinklą: 200 mokinių mokyklų dydžio aritmetinis vidurkis paprastai rodo apgalvoto mokyklų tinklo pasiekimą, o beveik du kartus mažesnis 110 mokinių vidurkis – poreikį tvarkyti mokyklų tinklą.

Kito visų tipų gyvenvietėse įsikūrusios pradinės mokyklos: dėl mokyklų tinklo pertvarkos iš 2002–2003 m. m. veikusių 596 kaimo pradinių mokyklų 2005–2006 m. m. liko tik 30, kitos virto didesnių mokyklų skyriais. Todėl labai padidėjo vidutinis mokinių skaičius pradinėse mokyklose. Statistika rodo, kad likusios kaimo pradinės mokyklos nėra didelės. Mokykloje-darželyje besimokančių mokinių vidutinis skaičius skirtingų tipų gyvenvietėse kito nežymiai.

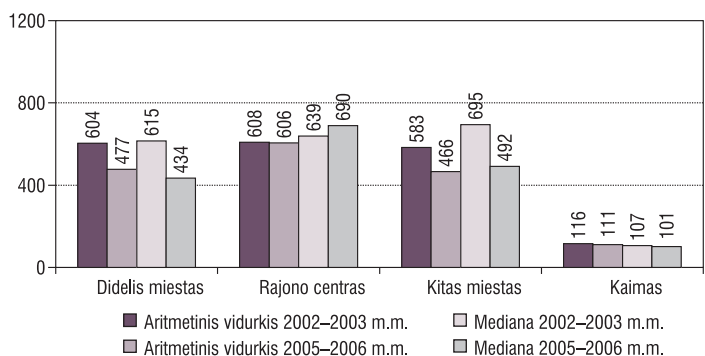
Vidutinis mokinių skaičius gimnazijose pagal gyvenvietės tipą

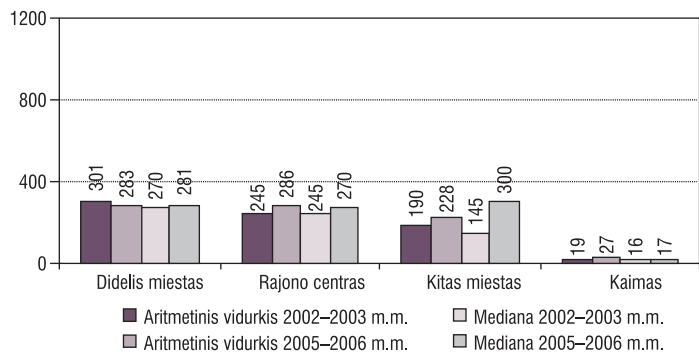
Vidutinis mokinių skaičius vidurinėse mokyklose pagal gyvenvietės tipą

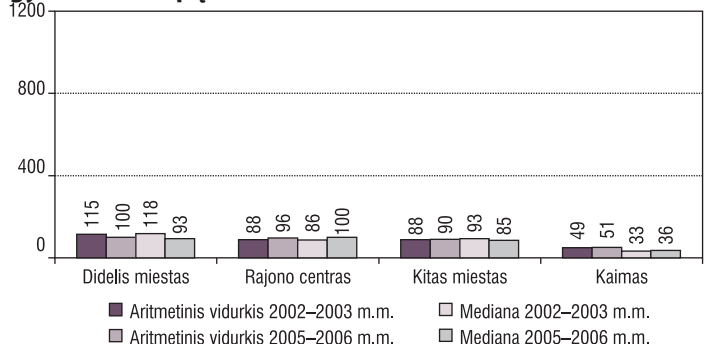
Vidutinis mokinių skaičius pagrindinėse mokyklose pagal gyvenvietės tipą

Vidutinis mokinių skaičius pradinėse mokyklose pagal gyvenvietės tipą

Vidutinis mokinių skaičius mokyklose-darželiuose pagal gyvenvietės tipą

Šaltinis: ITC ŠVIS

2004 m. ŠMM Švietimo priežiūros skyrius dviejose savivaldybėse organizavo ekspertinį tyrimą, kuriuo buvo nustatytas mažiausias mokinių mokyklose skaičius, leidžiantis iš mokinio krepšelio lėšų išsilaikyti mokyklai. Tuo metu kaimo (gyvenvietės) pradinė mokykla, norėdama išsilaikyti vien tik iš mokinio krepšelio lėšų, privalėjo mokytį ne mažiau kaip 27 mokinius. Kaimo pradinių mokyklų dydžio mediana rodo, kad daugiau nei pusė dabar veikiančių kaimo pradinių mokyklų dėl nepakankamo mokinių skaičiaus negali išsilaikyti be papildomos finansinės pagalbos.

- ✓ Per pastaruosius trejus metus mažėjo vidutinis besimokančių mokinių skaičius gimnazijose, vidurinėse ir pagrindinėse mokyklose.
- ✓ Dėl savivaldybėse atliekamo nuolatinio mokyklų tinklo pertvarkymo labai sumažėjo mažakomplekčių kaimo pradinių mokyklų skaičius ir padidėjo vidutinis mokinių, besimokančių pradinėse mokyklose, skaičius.

VIDUTINIS MOKINIŲ SKAIČIUS LIETUVOS BENDROJO LAVINIMO MOKYKLŲ KLASĖSE

Skirtingų bendrojo lavinimo mokyklos pakopų mokinių skaičius klasėse yra Eurostato gyventojų ir socialinių sąlygų skyriaus švietimo sistemos srities rodiklis. Jis yra svarbus ir Lietuvos bendrajam lavinimui organizuoti.

Vidutinis mokinių skaičius klasėje pagal mokyklos tipą

	Aritmetinis vidurkis		Mediana	
	2002–2003 m. m.	2005–2006 m. m.	2002–2003 m. m.	2005–2006 m. m.
Gimnazijose	27	26	27	26
Vidurinėse mokyklose	22	20	23	21
Pagrindinėse mokyklose	13	12	12	10
Jaunimo mokyklose	12	11	12	11
Pradinėse mokyklose	7	16	5	19
Mokyklose-darželiuose	17	17	20	19

Duomenų šaltinis: ITC ŠVIS

Visų tipų mokyklų klasėse, išskyrus pradinę mokyklą, per pastaruosius trejus metus mokinių skaičius nežymiai mažėjo. Tai sietina su mažėjančiu gimstamumu ir gyventojų emigracija. Kol kas dėl mažėjančio gimstamumo ir gyventojų emigracijos vidutinis klasės komplektas sumažėjo tik keliais mokiniais ir dažniausiai nekelia pavojaus klasės komplekto veikimui.

Dabartinis mokinių klasėje mažėjimas kai kada apsunkina ugdymo sąlygas. Pavyzdžiui, šiuo metu galiojantys Bendrojo lavinimo mokyklų 2005–2007 mokslo metų bendrieji ugdymo planai numato, kad maksimalus mokinių skaičius valstybinės kalbos ir užsienio kalbos mobiliojoje grupėje negali būti didesnis nei 20 mokinių. Taigi, jei klasė yra didesnė nei 20 mokinių, mokiniai suskirstomi į dvi grupes ir užsienio kalbos jie mokosi mažesnėje mobiliojoje grupėje. Kai klasėje mokosi mažiau nei 20 mokinių, užsienio kalbai mokytis mokinius galima suskirstyti į dvi grupes tik mokyklos tarybai nusprendus, jei tam lieka mokinio krepšelio lėšų. Tokiu atveju mokyklos taryba yra priversta rinktis, kam skirti mokinio krepšelio lėšas: mobiliosioms mokinių grupėms formuoti per užsienio kalbos pamokas ar kitoms mokinių ugdymo reikmėms, kurios turėtų būti finansuojamos iš mokinio krepšelio lėšų. Taigi 2005–2006 m. m. dėl mokinių skaičiaus klasėje mažėjimo jau beveik pusei vidurinių mokyklų kilo problemų skirstant mokinius į mobiliąsias grupes užsienio kalboms mokytis.

Savivaldybėms pertvarkant bendrojo lavinimo mokyklų tinklą, kai pačios mažiausios (dažniausiai kaimo) pradinės mokyklos tampa didesnių mokyklų skyriais, labai padidėjo vidutinis mokinių skaičius pradinėse mokyklų klasėse.

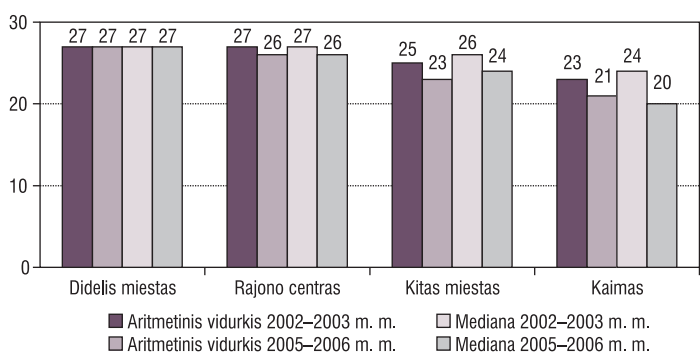
Vidutinis mokinių skaičius klasėse pagal ugdymo koncentrus 2005–2006 m. m. (mediana)

	1–4 klasė	5–8 klasė	9–10 klasė	11–12 klasė
Gimnazijose	19	26	26	26
Vidurinėse mokyklose	17	23	23	23
Pagrindinėse mokyklose	9	12	12	-
Jaunimo mokyklose	-	9	13	-
Pradinėse mokyklose	19	-	-	-
Mokyklose-darželiuose	19	-	-	-

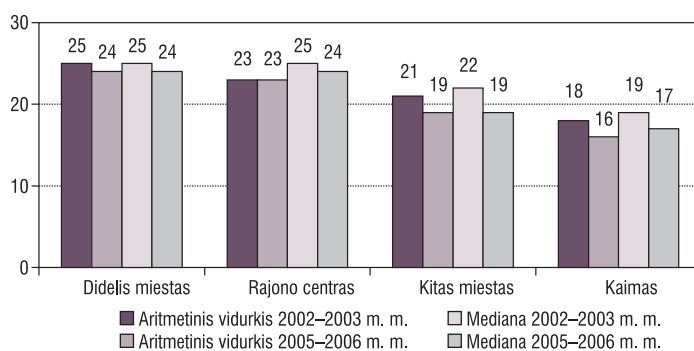
Duomenų šaltinis: ITC ŠVIS

Patys didžiausi mokinių skaičiaus klasėse vidurkiai yra gimnazijose, kurių dauguma veikia miestuose, o mažiausi – pagrindinėse mokyklose, kurios labiau paplitusios kaime. Jaunimo mokyklose mokinių skaičiaus klasėje vidurkiai taip pat yra nedideli, bet tai susiję su specialiais ugdymo uždaviniais, keliamais jaunimo mokyklai.

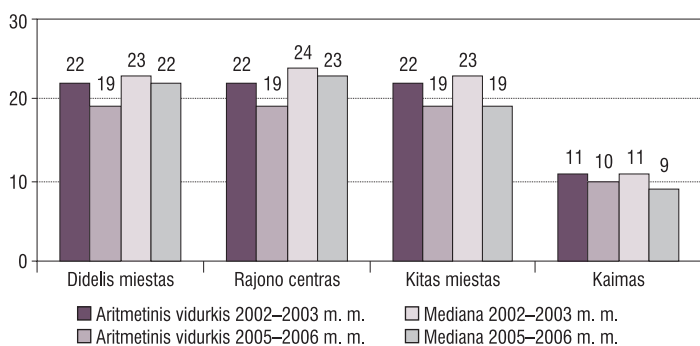
Vidutinis mokinių skaičius gimnazijų klasėse pagal gyvenvietės tipą

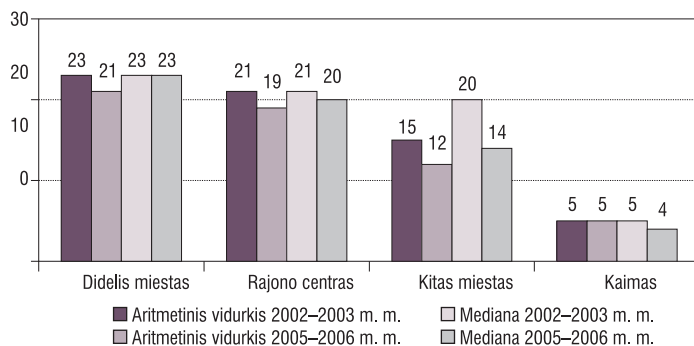
Vidutinis mokinių skaičius vidurinių mokyklų klasėse pagal gyvenvietės tipą

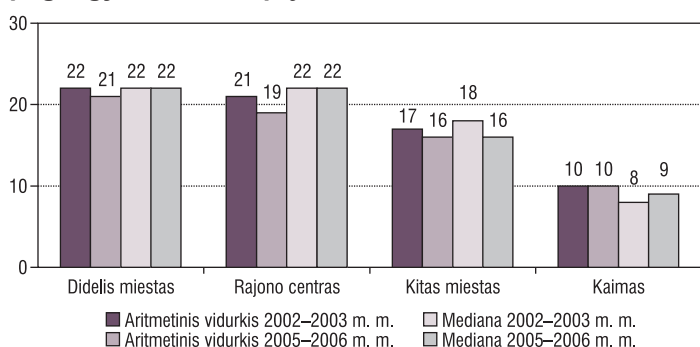
Vidutinis mokinių skaičius pagrindinių mokyklų klasėse pagal gyvenvietės tipą

Vidutinis mokinių skaičius pradinių mokyklų klasėse pagal gyvenvietės tipą

Vidutinis mokinių skaičius mokyklų-darželių klasėse pagal gyvenvietės tipą

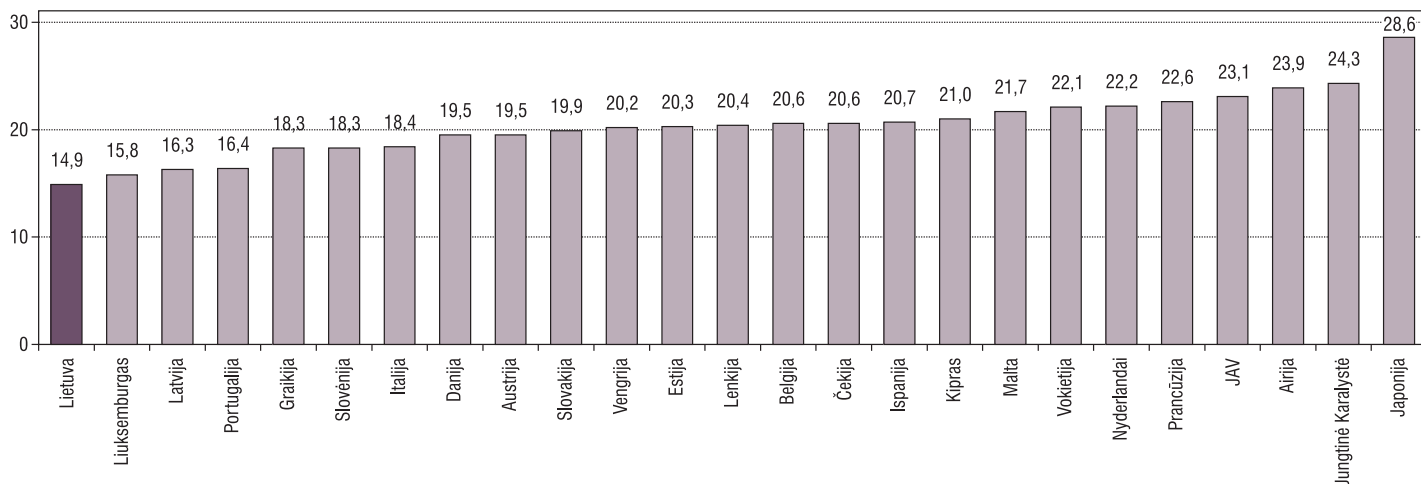

Vidutinis mokinių skaičius mažėja nedidelių miestų ir kaimų gimnazijų bei mokyklų-darželių klasėse, taip pat visų vidurinių, pagrindinių ir pradinių mokyklų klasėse.

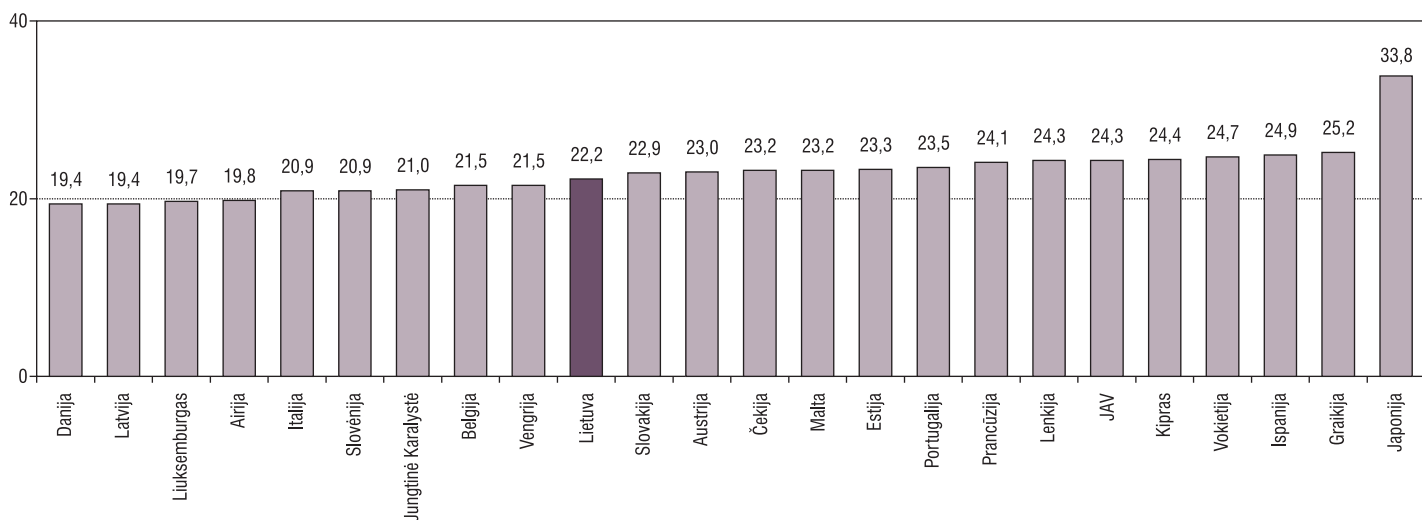
Šaltinis: ITC ŠVIS

Organizacinis ugdymo proceso bendrojo lavinimo mokykloje vienetas yra klasės komplektas. Mokytojo krūvį labiausiai lemia klasių komplektų, kuriuose jis turi pamokų, skaičius. Daugelyje kaimo pagrindinių ir pradinių mokyklų bei mokyklų-darželių jau pasiekta ta riba, kai klasės komplektui sumažėjus vienu-dviem mokiniais gali tecti šį klasės komplektą uždaryti. Tai lemia mokyklos uždaramą kitų tipų (pavyzdžiui, profesinems) mokykloms net ir tuo atveju, kai patys mokyklos mokytojai mato, kad kuriam nors jų mokiniui geriau būtų mokytis kito tipo mokykloje.

2006 08

Vidutinis mokinių skaičius ISCED 1 lygmens (pradinio ugdymo) klasėse Europos Sąjungos šalyse bei JAV ir Japonijoje 2004 m.²

Šaltinis: Eurostat

Vidutinis mokinių skaičius ISCED 2 lygmens (pagrindinio ugdymo) klasėse Europos Sąjungos šalyse bei JAV ir Japonijoje 2004 m.³

Šaltinis: Eurostat

Lyginant Eurostato ir Lietuvos 2004 m. duomenis, būtina atsiminti, kad tuo metu Lietuvoje buvo dar tik pradėta plati bendrojo lavinimo mokyklų tinklo pertvarka ir kaime dar veikė labai daug mažakomplekčių pradinė mokyklų. Kaip tik šios mažakomplektės kaimo pradinės mokyklos ir lėmė, kad vidutinis ISCED 1 (pradinio ugdymo) lygmens mokinių skaičius klasėse Lietuvoje 2004 m. buvo mažiausias Europoje. Pagal ISCED 2 (pagrindinio ugdymo) lygmens mokinių skaičių klasėse Lietuva 2004 m. buvo mažiausias klases turinčių ES šalių dešimtuoke, nors pagrindinio ugdymo mokinių skaičiaus klasėse vidurkio absoliuti reikšmė, lyginant su kitomis ES valstybėmis, ir nebuvo labai maža.

- ✓ *Gimnazijose, vidurinėse ir pagrindinėse mokyklose mažėja vidutinis mokinių skaičius klasėje. Kai kada (pavyzdžiui, mokant valstybinės ir užsienio kalbų) tai apsunkina dalies mokinių ugdymo sąlygas.*
- ✓ *Savivaldybėse pertvarkant mokyklų tinklą išsaugo vidutinis mokinių, besimokančių pradinėse mokyklose, skaičius.*
- ✓ *Eurostato duomenimis, Lietuva priskiriama mažesnį mokinių skaičių bendrojo lavinimo mokyklų klasėse turinčių ES šalių grupei.*

² Belgijos atveju pateikiami tik jos prancūziškos dalies mokyklų klasių dydžio vidurkis, Prancūzijos – 2003 m. duomenys, apie klasių dydį Suomijoje ir Švedijoje nėra duomenų.

³ Belgijos atveju pateikiami tik jos prancūziškos dalies mokyklų klasių dydžio vidurkis ir 2003 m. duomenys, apie klasių dydį Nyderlanduose, Suomijoje ir Švedijoje nėra duomenų.

ESMINĖS MOKYKLŲ SKYRIŲ CHARAKTERISTIKOS

Pastaraisiais metais atsiradę dauguma mokyklų skyrių yra savivaldybių atliktos bendrojo lavinimo mokyklų tinklo pertvarkos rezultatas. Skyriais tampa mokyklos (paprastai pradinės ir kai kada pagrindinės), kurios dėl nepakankamo mokinių skaičiaus, mokyklos steigėjų vertinimu, negali užtikrinti deramos ugdymo kokybės. Tokios mokyklos nėra naikinamos, o sujungiamos su didesne artimiausia mokykla. Tada vietos bendruomenės atstovai aiškiai mato, kur toliau mokysis jų vaikai, paprasčiau paskirstyti mokyklos skyriuje dirbantiems mokytojams darbo krūvį. Visi su mokyklos skyriaus mokiniiais susiję klausimai sprendžiami labiau atsižvelgiant į vietos specifiką.

Bendrojo lavinimo mokyklos, turinčios bent vieną mokyklos skyrių 2005–2006 m. m.

	Procentas nuo bendro to tipo mokyklų skaičiaus
Gimnazijos	6
Vidurinės mokyklos	32
Pagrindinės mokyklos	21
Pradinės mokyklos	14
Mokyklos-darželiai	3

Duomenų šaltinis: ITC ŠVIS

Prie bendrojo lavinimo mokyklų 2005–2006 m. m. veikė 513 mokyklų skyrių. 21 proc. šalies bendrojo lavinimo mokyklų turi vieną ar daugiau skyrių. Tokie mokyklų skyriai paprastai kuriami vidurinėse ir pagrindinėse mokyklose. 87 proc. mokyklų skyrių teikiama tik pradinio ugdymo programa, 3 proc. – pradinio ir pagrindinio ugdymo programos, 1 skyriuje mokoma pagal pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas⁴.

Vidutinis mokinių skaičius mokyklų skyriuose pagal mokymosi kalbas

	Aritmetinis vidurkis	Mediana
Lietuvių (N = 472)	16	14
Lenkų (N = 21)	11	7
Rusų (N = 1)	52	52
Dvikalbiai, trikalbiai skyriai (N = 4)	29	27

Duomenų šaltinis: ITC ŠVIS

- ✓ *Organizuojant Lietuvos bendrąjį lavinimą ir pertvarkant bendrojo lavinimo mokyklų tinklą, šalyje dažnai steigiami mokyklų skyriai. Jie paprastai veikia kaimo vietovėse vietoj buvusių mažakomplekčių mokyklų ir juose mokoma pagal pradinio ugdymo programą.*
- ✓ *Bent vieną mokyklos skyrių turi 21 proc. šalies bendrojo lavinimo mokyklų. Tokie mokyklų skyriai paprastai kuriami vidurinėse ir pagrindinėse mokyklose.*

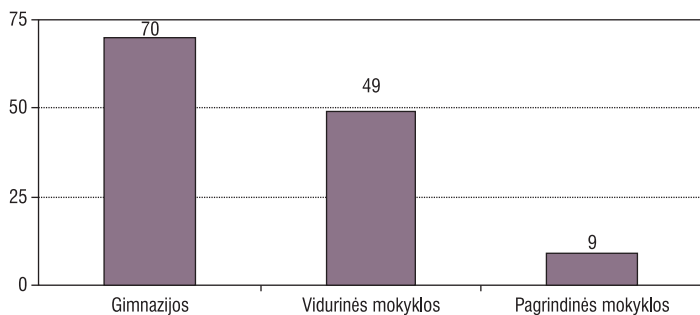
⁴ ITC neturi duomenų apie 10 proc. mokyklų skyrių.

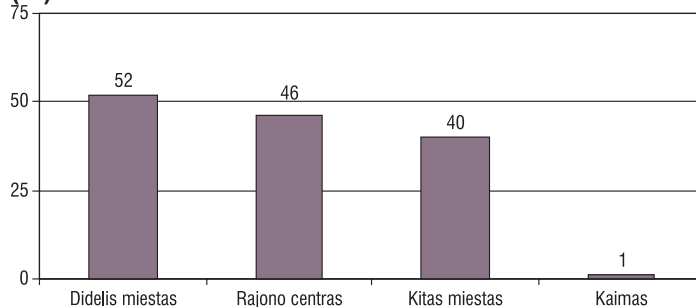

Visuose didžiuosiuose Lietuvos miestuose mokinių skaičius mokyklose mažinamas iki 600 šiuo metu turėtų įtakos maždaug pusei ten veikiančių bendrojo lavinimo mokyklų. Vien Vilniaus mieste mokosi maždaug penktadalis visų šalies bendrojo lavinimo mokyklų mokinių. Pridėjus visų kitų šalies didžiųjų miestų ir 15 rajonų centrų, kur situacija panaši, mokyklose besimokančius mokinius, paaiškėtų, kad pertvarka mažinant mokinių skaičių bendrojo lavinimo mokyklose paveiktų tikrai daugiau nei pusę šalies švietimo bendruomenės.

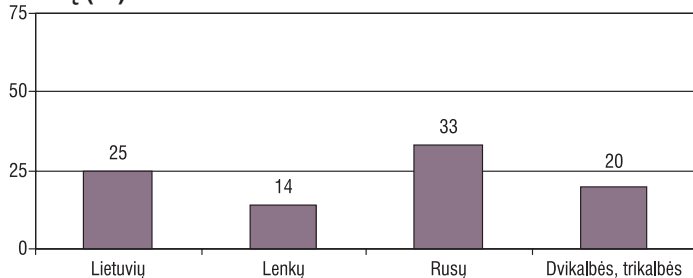
Didesnės nei 600 mokinių mokyklos pagal tipą (%)

Didesnės nei 600 mokinių mokyklos pagal vietovės tipą (%)

Didesnės nei 600 mokinių mokyklos pagal mokymosi kalbą (%)

Visuotinis ir staigus mokinių skaičiaus mokyklose mažinimas labiausiai paveiktų gimnazijas ir vidurines mokyklas, didelių miestų ir rajono centrų mokyklas bei mokyklas rusų ir lietuvių mokymosi kalba.

Duomenų šaltinis: ITC ŠVIS

Dešimt savivaldybių, kurių mokyklas labiausiai paveiktų nuostata mažinti mokinių skaičių klasėse

Mokyklos, teikiančios pradinio ugdymo programą ir turinčios didesnes nei 20 mokinių pradines klases	Mokyklos, teikiančios pagrindinio ugdymo programą ir turinčios didesnes nei 26 mokinių 5–10 klases	Mokyklos, teikiančios vidurinio ugdymo programą ir turinčios didesnes nei 26 mokinių 11–12 klases
Panevėžio m. – 72 proc.	Alytaus m. – 62 proc.	Kazlų Rūdos sav. – 100 proc.
Klaipėdos m. – 62 proc.	Klaipėdos m. – 53 proc.	Birštono sav. – 100 proc.
Šiaulių m. – 59 proc.	Šiaulių m. – 50 proc.	Panevėžio m. – 73 proc.
Vilniaus m. – 56 proc.	Birštono sav. – 50 proc.	Alytaus m. – 64 proc.
Kauno m. – 48 proc.	Panevėžio m. – 43 proc.	Marijampolės sav. – 60 proc.
Alytaus m. – 47 proc.	Vilniaus m. – 34 proc.	Kretingos raj. – 57 proc.
Utenos raj. – 38 proc.	Kauno m. – 33 proc.	Mažeikių raj. – 56 proc.
Marijampolės sav. – 32 proc.	Druskininkų sav. – 33 proc.	Šilalės raj. – 50 proc.
Palangos m. – 29 proc.	Marijampolės sav. – 27 proc.	Klaipėdos m. – 50 proc.
Akmens raj. – 27 proc.	Mažeikių raj. – 24 proc.	Vilniaus m. – 41 proc.

Duomenų šaltinis: ITC ŠVIS

Taip pat buvo analizuota gimnazijų, kuriose mokoma pagal vidurinio ugdymo programas, situacija. Net 27 savivaldybėse 100 proc. gimnazijų turi daugiau nei 26 mokinius klasėje. Didžiųjų Lietuvos miestų gimnazijose tokių klasių – absoliuti dauguma.

Paprastai savivaldybių, esančių šio sąrašo 11–15 pozicijose, mokyklų, turinčių pernelyg didelį mokinių skaičių klasėse, dalis mažai skiriasi nuo dešimtoje pozicijoje esančios savivaldybės. Didesnis mokinių skaičius pradinėse ir pagrindinėse klasėse būdingas didžiųjų Lietuvos miestų mokykloms, vidurinių mokyklų 11–12 klasėms bei visoms gimnazijų klasėms.

Mokyklų dalis, kurias labiausiai paveiktų nuostata mažinti mokinių skaičių klasėse pagal tipą (%)

	Mokyklos, teikiančios pradinio ugdymo programą ir turinčios didesnes nei 20 mokinių pradines klases	Mokyklos, teikiančios pagrindinio ugdymo programą ir turinčios didesnes nei 26 mokinių 5–10 klases	Mokyklos, teikiančios vidurinio ugdymo programą ir turinčios didesnes nei 26 mokinių 11–12 klases	Gimnazijos, teikiančios tik vidurinio ugdymo programą bei pagrindinio ugdymo programos II dalį ir turinčios didesnes nei 26 mokinių klases
Gimnazijos	36	61	-	69
Vidurinės mokyklos	25	27	25	-
Pagrindinės mokyklos	6	6	-	-
Pradinės mokyklos	40	-	-	-
Mokyklos-darželiai	42	-	-	-

Mokyklų dalis, kurias labiausiai paveiktų nuostata mažinti mokinių skaičių klasėse pagal vietovės tipą (%)

	Mokyklos, teikiančios pradinio ugdymo programą ir turinčios didesnes nei 20 mokinių pradines klases	Mokyklos, teikiančios pagrindinio ugdymo programą ir turinčios didesnes nei 26 mokinių 5–10 klases	Mokyklos, teikiančios vidurinio ugdymo programą ir turinčios didesnes nei 26 mokinių 11–12 klases	Gimnazijos, teikiančios tik vidurinio ugdymo programą bei pagrindinio ugdymo programos II dalį ir turinčios didesnes nei 26 mokinių klases
Didelis miestas	59	41	45	91
Rajono centras	37	44	40	70
Kitas miestas	5	15	9	30
Kaimas	1	1	6	22

Duomenų šaltinis: ITC ŠVIS

Duomenų analizė rodo, kad visuotinis ir staigus mokinių skaičiaus klasėse mažinimas labiausiai paveiktų gimnazijas, pradines mokyklas ir mokyklas-darželius, taip pat didelių miestų ir rajono centrų mokyklas.

Siūlant mažinti mokinių skaičių bendrojo lavinimo mokyklų klasėse, paprastai mažiau dėmesio skiriama būdams, kaip tai pasiekti. Galimi du būdai:

- vienu metu sumažinti mokinių skaičių visose bendrojo lavinimo mokyklų klasėse;
- nemažinti jau suformuotų didesnių klasių, bent kol jos baigs ugdymo koncentrą, o mažinti mokinių skaičių tik naujai formuojamose klasėse.

Mokyklų tobulinimo programos B komponento „Švietimo kokybės vadybos sistemos sukūrimas“ konsultanto Tomo Cassidy (Harvardo universitetas, JAV) seminaro „Švietimo planavimo modelių kūrimas ir tobulinimas“ metu buvo teoriškai modeliuota nuostata mažinti mokinių skaičių mokyklų klasėse. Pirminio modeliavimo metu nustatyta, kad jeigu mokinių skaičius bendrojo lavinimo mokyklų klasėse būtų sumažintas vienu metu, atsirastų didelis trumpalaikis mokytojų poreikis. Per kelerius metus dėl mažėjančio gimstamumo ir ganėtinai didelės mokinių emigracijos (kartu su tėvais) į ES šalis tikrai mažės mokinių skaičius klasėse ir mokyklose. Todėl staigiai mažinant mokinių skaičių klasėse daugelio įdarbintų mokytojų po kelerių metų nebereikėtų. Teorinis modeliavimas taip pat parodė, kad mokinių skaičiaus klasėse mažinimo prielaidas taikant tik naujai formuojamoms klasėms, naujų mokytojų poreikis būtų daug mažesnis. Taigi dėl to daugiau naujų mokytojų turėtų tvirtesnes ir aiškesnes tolesnės profesinės karjeros perspektyvas.

Eurostato duomenys (žr. 6 psl.) rodo, kad Lietuva pagal mokinių skaičių bendrojo lavinimo mokyklų pradinėse ir pagrindinėse klasėse priskiriama toms ES valstybėms, kuriose bendrojo lavinimo mokyklų klasės nėra labai didelės. Labai dažnai kaip tik didesnis mokinių skaičius miestų mokyklų klasėse nors iš dalies kompensuoja pakankamai mažą mokinių skaičių kaimo mokyklų klasėse. Jei, netvarkant mokyklų tinklo, kai yra stambinamos mažai mokinių turinčios mokyklos, bus pradėtas plataus masto didžiųjų miestų mokyklų, turinčių gausesnę mokinių skaičių, mažinimas, bendrame ES kontekste Lietuva atrodys kaip labai turtinga šalis, sugebanti išlaikyti mažesnes mokinių skaičiumi klases.

Sprendimas mažinti mokinių skaičių bendrojo lavinimo mokyklose ir mokyklų klasėse gali:

- didelių miestų bendrojo lavinimo mokyklų mokytojams, pirmiausia dirbantiems vidurinėse mokyklose ir gimnazijose, sumažinus klases keliais mokiniais, leisti nežymiai sumažinti darbo krūvį rengiantis pamokai ir taisant mokinių darbus;
- didelių miestų bendrojo lavinimo mokyklų mokytojams, pirmiausia dirbantiems vidurinėse mokyklose ir gimnazijose, sumažinus klases keliais mokiniais, leisti truputį daugiau laiko skirti kiekvienam mokiniui;
- priversti didelių miestų mokyklas formuoti papildomus klasių kompleksus, todėl atsirastų didesnis įvairių specialybių mokytojų poreikis.

Būtina atsiminti, kad mokinių skaičiaus mokyklose ir klasėse mažinimas darytų įtaką tik didžiųjų miestų mokykloms, visų pirma – vidurinėms mokykloms ir gimnazijoms. Mažesnių miestų mokyklos arba apskritai nepajustų mokinių skaičiaus mokyklose ir klasėse mažinimo poreikio, arba šis poreikis būtų labai nedidelis.

Maksimalaus mokinių skaičiaus klasėse mažinimas turėtų ir neigiamų pasekmių:

- didžiųjų miestų vidurinėse mokyklose ir gimnazijose, kuriose ir dabar dažnai mokosi maksimalus mokinių skaičius, atsirastų papildomi klasių kompleksai, kuriems būtų sunku rasti papildomas patalpas bei galimybių naudotis mokyklose veikiančiais specializuotais kabinetais. Tai verstų mokyklas grįžti prie mokymo organizavimo dviem pamainomis, o šiuo metu dviem pamainomis tebedirbančioms mokykloms apsinkintų perėjimą prie darbo viena pamaina;
- didžiųjų miestų savivaldybėms dėl mokinių skaičiaus mokyklose ir klasėse mažinimo reikėtų rūpintis naujų mokyklų statybomis;
- naujai suformuotiems klasių kompleksams papildomai reikėtų mokytojų. Šiuo metu yra mažinamas bendrojo lavinimo mokyklų mokytojų kontaktinių pamokų skaičius, didinant užmokestį už mokytojo atliekamus papildomus darbus. Daugelio specialybių mokytojai miestų mokyklose jau dabar turi daugiau kontaktinių valandų, nei numato pedagoginė norma. Šalyje yra stebimas labai nedidelis 5–12 klasių mokytojų dalykininkų noras dirbti bendrojo lavinimo mokykloje. Todėl dar ir dėl mokinių skaičiaus klasėse mažinimo atsiradusiems papildomiems klasių kompleksams didžiuosiuose miestuose gali būti sunku surasti mokytojus – dalyko specialistus;
- jei, mažinant maksimalų mokinių skaičių klasėje, būtų nuspręsta formuoti naujas mažesnes klases, o anksčiau suformuotoms didesnėms mokinių skaičiumi klasėms būtų leista veikti bent kol jų mokiniai baigs ugdymo koncentrą, vienu metu šalyje galiotų du skirtingi reikalavimai dėl maksimalaus mokinių skaičiaus klasėje ir atitinkamai dvi mokinio krepšelio skaičiavimo metodikos. Vadinasi, kiltų sunkumų apskaičiuojant reikiamas mokinio krepšelio lėšas.

Prieš priimant sprendimą mažinti maksimalų mokinių skaičių bendrojo lavinimo mokyklose ir šių mokyklų klasėse, reikėtų nuspręsti, ar toks žingsnis yra tikrai pats svarbiausias šalies bendrajam lavinimui. Jei taip, būtina išsiaiškinti, ar mokyklos, kurias paveiktų toks mokinių skaičiaus mažinimas, gebėtų užtikrinti deramą ugdymo kokybę ir turėtų pakankamai patalpų naujai atsiradusiems klasių komplektams, be to, ar rastų šiems naujiems klasių komplektams mokyti kvalifikuotų mokytojų.

Ištyrus realią situaciją Lietuvos mokyklose, sprendimą dėl mažesnio mokinių skaičiaus klasėse ir mokyklose derėtų priimti bent prieš metus iki jo įgyvendinimo, kad mokyklos ir mokyklų steigėjai suspėtų deramai pasirengti tokiai naujovei.

- ✓ *Sprendimas mažinti mokinių skaičių bendrojo lavinimo mokyklose ir klasėse labiausiai paveiktų didžiųjų miestų bei didesnių rajonų centrų gimnazijas ir vidurines mokyklas.*
- ✓ *Mažinant mokinių skaičių mokyklose ir klasėse, galimas mokinių ugdymo sąlygų pablogėjimas. Todėl, prieš pradėdant mažinti mokinių skaičių klasėse ir mokyklose, būtina išsami ir iš anksto atlikta kiekvienos mokyklos galimybių mažinti klasėse besimokančių mokinių skaičių analizė, kuri padėtų bent iš dalies sušvelninti šias neigiamas pasekmes.*

ŠVIETIMO PROBLEMOS ANALIZĖ – Švietimo ir mokslo ministerijos leidinių serija, skirta politikams, savivaldybių ir apskričių švietimo padalinių specialistams bei plačiajai visuomenei, nušviečianti kylančias ir sprendžiamas švietimo problemas. Ši serija leidžiama įgyvendinant Švietimo ir mokslo ministerijos Mokyklų tobulinimo programos B komponento „Švietimo kokybės vadybos sistemos sukūrimas“ uždavinius.

Serijoje „Švietimo problemos analizė“ pateikiama glausta, konkreti ir aktuali švietimo sistemos funkcionavimo problemų analizė. Gali būti analizuojamos įvairios švietimo problemos – įvardijama ir aprašoma pati problema; aptariami klausimai, susiję su svarbių problemų sprendimu; siūdomi ir aptariami nauji iššūkių švietimui; trumpai aprašomi konkretūs švietimo tyrimų rezultatai ir atradimai.

Pasiūlymus, pastabas ar komentarus prašome siųsti MTP B komponento vadovui Švietimo ir mokslo ministerijos Strateginio planavimo ir analizės skyriaus vedėjui Ričardui Ališauskui (Ricardas.Alisauskas@smm.lt) arba MTP B komponento administratorei Strateginio planavimo ir analizės skyriaus vyriausiajai specialistei dr. Ritai Dukynaitei (Rita.Dukynaite@smm.lt) bei Švietimo plėtotės centro direktoriaus pavaduotojui dr. Antanui Valantinui (Antanas.Valantinas@spc.smm.lt).

Duomenis analizavo, papildomai kodavo ir interpretavo Švietimo plėtotės centro Politikos analizės skyriaus vyriausiasis specialistas dr. Albinas Kalvaitis.

VIDUTINIS MOKINIŲ SKAIČIUS LIETUVOS BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOSE IR KLASĖSE.
GALIMYBĖS IR PAVOJAI JŲ MAŽINTI

2006-08-01. Tir. 1000 egz.

Išleido Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos
Švietimo aprūpinimo centras, Geležinio Vilko g. 12, LT-01112 Vilnius.
Spausdino UAB „Sapnų sala“, S. Moniuškos g. 21, LT-08113 Vilnius.